

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadaljnja uvrščena od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrst. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 9. februarja 1917.

Podržavljanje ljudske in meščanske šole državna potreba.

Važna nova vprašanja stopajo ob sedanjih vojni na površje. Politiške stranke in vsakojake organizacije bodisi strokovne ali s kakoršnimkoli programom, se pripravljajo, da jih ne najde nepripravljenih oni veliki trenutek in svetovni povestnici, ko se bo razlegel po mestu in selu radostni glas: mir!

Politiške stranke se posvetujejo, prenišljujejo in ukrepajo, kako naj se preosnuje in prenovi po vojni naša Avstrija, da bo močna in slavna, kje naj njih stranka zapoveduje, vodi in gospodari. Posredne in neposredne skušajo uplivati na vodilne kroge in tem sugerirati svoj program.

Ker je šola »politicum«, je vzplamtelo in buknilo na površje tudi šolsko vprašanje. Vsakdo, ne le učiteljstvo, tudi drugi faktorji v državi so prepričani, da se bo šola preosnovala po končani vojni in to ne le ljudsko šolstvo, temveč tudi srednje šolstvo. Kako, na kakšni podlagi naj se to izvrši, o tem ne razpravljajo samo učiteljski stanovski listi, ampak tudi druga žurnalistika.

Da se resno misli tudi v vodilnih krogih na preosnovo šole, nam izpričuje izjava novega ministrstva, ki je stopilo v življenje nekaj dni pred božičem. Dne 22. decembra 1916 je podalo to ministrstvo izjavo, v kateri zatrjuje, da hoče s krepko roko odpraviti ovire in zapreke, ki so na potu ustavnemu življenju, da hoče zopet odpreti vrata v parlament. Težka bo ta naloga, mnogo težko bo treba premagati, a izvršiti se mora, ker čakajo važne zadeve nujne rešitve.

V tej izjavi povdarja novo ministrstvo med drugim, da je preosnova ljudske vzgoje v smeri obče izobrazbe nujno

dalje izjavljajo, da je že danes nemogoče skleniti mir, ki jim ne zagotovi poprav, povrnitev in jamstev, do katerih potrebna; okrepiti in utrditi se mora npravna vzgoja doraščajoče mladine in poglobiti v vsakem pogledu in na vse strani avstrijska državna misel. Ne čudimo se, da ima nova vlada v svojem delavnem načrtu skrb za šolo, saj je vse drugo, kar hoče doseči in uresničiti: politiška in gospodarska obnovitev Avstrije, rešitev socialnih nalog, ozdravljenje po vojni prizadetih ran na vseh poljih in v vseh panogah ljudskega gospodarstva, v veliki meri odvisno od višje in temeljitejšje ljudske izobrazbe. Vlada in parlament morata pri preosnovi ljudske vzgoje najti pravi pot, da v resnici dosežeta to, kar je nova vlada postavila za cilj v svoji izjavi. Zato pa k vladni izjavi dodamo dodatek, da je avstrijsko ljudskošolsko učiteljstvo že pokazalo to pot. Ono se je izreklo v ogromni večini in zahteva podražavljanje ljudske in meščanske šole, torej tisto skrb za nižje kakor srednje in visoke šole; vlada in parlament naj dovedeta vse šolstvo do one preosnove, ki jo označimo z besedo enotna šola, da vsakdo lahko doseže ono stopinjo v socialnem življenju, ki je prikladna njegovim duševnim zmožnostim.

Le če se podražavi ljudska in meščanska šola, se odpravi žalostno dejstvo, da se v nekaterih kronovinah naravnost goji analfabetstvo.

Le če živi državljan že od mladosti v zavesti, da posveča država vzgoji vseh enako skrb, da z državno pomočjo doseže ono stopinjo izobrazbe, ki jo mu je s svojimi zmožnostmi doseči mogoče, poglobi se na ta način prav posebno državna misel; in če najstrožje pazi država na to, da je za napredek vsakega učenca merodajna samo zmožnost in nadarjenost in nič drugega, potem ga vzgaja v ljubezni do dela, v vestnosti in marljivosti, kar je najboljša podlaga npravnemu življenju mladine.

Učiteljstvo je to povdarjalo in dokazovalo že nešteto krat in bo to storilo tudi v bodočnosti in si bo prizadevalo zbirati v to svrhu in v podkrepitev te trditve novih dokazov.

Videlo se nam je potrebno podati k izjavi novega ministrstva dodatno izjavo slovenskega naprednega učiteljstva, da je za Avstrijo državna potreba, da se podražavi ljudska in meščanska šola.

so morali v tujino žet slavo in lavorike, iskat priznanja in kruha, ker ga jim domovina ni dala. Igrali in peli so tujcu, ki je redkokedaj vedel ali hotel vedeti, da jih je rodila slovenska mati. Gospa Polakova nam je ostala blizu. Zabava Hrvatov v Zagrebu. Svojo umetniško pot je začela v zboru slovenskega gledišča — takrat smo ga še imeli — prevzela potem male dramske vloge, pristopila k opereti, za katero je kakor nalašč ustvarjena. In danes, ko je mladost že kedaj zbežala mimo nje, nastopa z uspehom ne le kot koncertna, marveč tudi kot operna pevka. Ima še sedaj svež in prožen glas, ki mu k uspehu izdatno pomaga terparament in občutno prednašanje. Ugajala je občinstvu molitev iz Puccinijeve »Tosce«, valček iz istega skladatelja opere »Boheme« in arija iz »Butterfly«. Vprašanje, če sodijo operne arije na koncert, je sporno, s prednašanjem omenjenih pesmi pa je Polakova brezdvomno dosegla lep umetniški uspeh, ki je bil še lepše kronan z Dvořakovo arijo iz opere »Rusalka« (I. dej.). Kar je pela nadalje ni

Vojna.

CESAR IN CESARICA NA TIROLSKEM.

Dne 14. t. m. je odpotoval cesar Karel z malim spremstvom z Dunaja in se podal na jugozapadno fronto. Dne 15. t. m. je bil v glavnem stanu feldmaršala nadvojvode Evgena. Ob tej priliki je izročil cesar nadvojvodi veliki križ vojaškega reda Marije Terezije. Popoldne je obiskalo Njegovo Veličanstvo Trident, kjer ga je ljudstvo navdušeno pozdravljalo. V naslednjih dneh je obhodil cesar razne pozicije jugozapadne fronte in pregledal tudi polk »Cesarjevič«. V četrtek dne 19. t. m. je dospela tudi cesarica v Inomost, kamor je prišel v petek tudi cesar, nakar sta imeli Veličanstvi slovesen vohod v mesto. Navdušenje prebivalstva, ki je privrelo v mesto od vseh strani, je bilo velikansko. V cesarskem dvorcu sta sprejemali Veličanstvi poklonitveni pozdrav dvornih dostojanstvenikov in drugih civilnih in vojaških funkcionarjev. Tudi na goro Isel se je odpeljala cesarska dvojica. Prebivalstvo jo je sprejelo povsod z velikim navdušenjem. Sploh je bilo vse to potovanje pravi triumfalni sprevod. V petek sta dospeli Veličanstvi zopet na Dunaj.

ODGOVOR ČETVEROZVEZE NA WILSONOVO NOTO.

Z veliko napetostjo je pričakoval ves svet odgovor entente na Wilsonovo noto, ki jo je bil izročil dne 19. decembra 1916 zveznim državam. Odgovor je tak, kakoršnega ni pričakoval nihče.

V uvodu izjavljajo zvezne države, da se z vsemi željami pridružujejo načrtu, ustanoviti ligo narodov, s čimur bi bil zagotovljen mir in pravičnost na svetu; imajo pravico zaradi napada, za katero so odgovorne centralne države in ki je imel po svojem izvršju namen, uničiti varnost Evrope; potem trdijo že nešteto krat ovrženo neresnico, da so centralne države provzročile sedanjo vojno in pripravile toliko gorja nad človeški rod, da sta Nemčija in Avstrija hoteli napasti entento, da si zagotovita hegemonijo v Evropi in svojo gospodarsko nadvlado nad svetom; nato predbacivajo Nemčiji kršenje belgijske in luksemburške neodvisnosti ter z načinom svojega bojevanja si-

stematično zaničevanje vseh humanitarnih načel in pravic malih držav; seveda ne izostanejo iz odgovora predrzne in opepetovane že ovržene trditve o grozodejstvih, ki so se godila v Belgiji in Srbiji in drugod. Slednjič razložijo svoje vojne cilje. Te označujejo Angleži s črkami R. R. 'S. — reparatim, restitution, security — povračilo, obnovitev, poročstvo. Zahtevajo torej obnovitev Belgije, Srbije in Črne gore in povrnitev škode, opustitev zasedenih ozemelj na Francoskem, Ruskem in Romunskem z odškodninami, reorganizacijo Evrope, garancijo za trajni režim, ki temelji na spoštovanju narodnosti in pravic vseh malih in velikih narodov, nadalje tudi teritorialne pogodbe in mednarodne ureditve, ki naj ščitijo meje na kopnem in na morju pred neupravičenimi napadi, vrnitev provinc in pokrajin, ki so bile nekdanj odvezete zavezniškom s silo ali proti volji prebivalstva, osvoboditev Italijanov, Slovanov, Čehov in Slovakov izpod tujeja jarma, osvoboditev prebivalstva, ki se nahaja pod krvavim tiranstvom Turčije, odstranitev osmanske države iz Evrope. Potem zahtevajo uničenje pruskega militarizma.

To so zahteve naših sovražnikov. Na te gorastnosti ni mogoč drugačen odgovor, nego ga je dal nemški cesar, ki se glasi:

NEMŠKEMU NARODU!

Naši sovražniki so pustili krinke pasiti. Najprej so s posmehom in s linavskimi besedami o ljubezni do svobode in človečnosti odklonili našo pošteno mirovno ponudbo. V svojem odgovoru na Združene države so zdaj presegale še to, priznali svoje zavojevalne namene, katerih sramotnost še povečuje njih obrekovalno utemeljenje. Njih cilj je poraženje Nemčije, razdrobljenje z nami združenih moči in zasužnjevanje svobode Evrope in morij v tisti jarem, ki ga zdaj škripaje z zobmi prinaša Grška. Ali cesar v tridesetih mesecih najbolj brezvestne gospodarske vojne niso mogli doseči, tega tudi v prihodnje ne bodo doprinesli. Naše slavne zmage in železna volja, s katero je naš vojskujoči se narod pred sovražnikom in doma prenesel vse trude in sile vojne, jamčijo za to, da se naši ljubljani domovini tudi za prihodnost ni ničesar bati. Plamteče ogorčenje in sveta jeza podvoje moč vsakega nemškega moža in vsake žene, saj je njih boj posvečen delu, žrt-

LISTEK

Koncert Irme Polakove.

(Glasbena Matica, 13. januarja 1917.)

Malodane vsa društva so za časa vojne prisiljena ali tudi prostovoljno prenehala s svojim delovanjem. Glasbena Matica edina se v teh težkih razmerah krepko drži. Priredila je že lepo število dobrodelnih koncertov. Na svoj prvi letošnji koncert je povabila priljubljeno operetno in v zadnjih časih tudi operno pevko, gospo Irmo Polakovo iz Zagreba. Pri dandanašnji koncertni suši smo vnaprej vedeli, da bo Unionska dvorana polna, saj je g. Polakova priljubljen gost. Veseli smo, če smemo pozdraviti v naši sredi domačega umetnika, ko nam je deloma politika, deloma slovenska needinost v narodnih in kulturnih vprašanjih odtujila vse naše umetnike. Njihovih imen ni treba navajati. Drug za drugim

spadalo v resen koncert. Da ne govorim o operetnih vložkih. Srečko Albini ni nikoli veljal za originalnega komponista (opereta Baron Trenk je skleda znanih dunajskih in narodno zabeljenih jedi), ampak valček »Zlatnog doba čar« je očitna plonkarija Lehara in Falla. Koncert se je od sredine dalje na obžalovanje vseh resnih poslušalcev izpremenil v kabalet, v zabavišče, kakoršnih pod firmo »Glasbene Matice«, največjega slovenskega glasbenega zavoda in koncertnega društva, ki ga vsak odkritosrčno spoštuje in visoko ceni, dosedaj nismo še doživeli. Ne pripišujem greha njej na rovaš, pač pa gospej Polakovi. Naj zabava v bodoče s kupletni operetno občinstvo, na koncertu želimo pa resnosti. Ljubljanskemu občinstvu večjega veselja seveda ni mogla storiti! Ta naša publika! Četrto stoletja jo že vzgajajo, pa ji je vseč le tingl tangl! — Vzpored si je Polakova delila s tenoristom g. Josipom Drvoto, prej članom mestnega gledališča na Kraljevih Vinogradih. Arije iz »Trubadurja« in »Rigoletta« so tako prepeta, da je težko do-

biti tenorista, ki bi nadkrilil one pevce, ki smo jih svoje čase že slišali. Gospod Drvota ima prijeten lirski tenor s precejšnjo višino. Biljral je celo z visokim C in si pridobil burne aplavze. Po teh sodeč, je ljubljanskemu občinstvu jako ugajal. Malo manj mimike in skakanja po odru semintja bi mu pač bilo na resnem koncertnem odru svetovati. Pel je v češkem, gospa Polakova večino pesmi v hrvaškem jeziku. Slovenska pesem je bila popolnoma potisnjena v kot, — pastorka. Ali ne bi kazalo baš v tem času, ko je toliko tujecev v Ljubljani, pokazati slovensko pesem, recimo razvoj slovenskega samospava in zbora? Sicer bodo gostje morda mislili, da domače literaturre sploh nimamo! Nekak »Liederabend«, seveda brez opernih arij in operetnih neslanosti bi bil sedaj v resnici na mestu in resnomisleči ljudje bi ne delali takih dovtipov, kot jih je bilo slišati po »zabavnem« večeru gospe Irme Polakove.

Z. P.

vam in trpljenju. Bog, ki je vsadil tega krasnega duha svobode v srce našega hrabrega naroda, bo dal nam in našim zvestim, v viharju izkušenim zaveznikom tudi polno zmago nad sovražno željo po moči in uničenju.

Viljem.

V zvezi s tem javljajo iz Berolina, da smatrajo ondodni merodajni krogi vsako nadanje mirovno pogajanje za popolnoma izključeno.

VSI INOZEMSKI POSLANIKI NA DUNAJU SO SE IZREKLI ZA SKORAJŠNJI MIR.

Vsi inozemski poslaniki na Dunaju so izrekli na novoletnem sprejemu svojih državljanov trdno prepričanje, da se bliža mir z velikimi koraki in da vojna ne bo trajala čez prvo polovico leta 1917. Tako javljajo razni nemški listi. Da na taka prorokovanja ni dosti dati, se je žal že prevečkrat izkazalo.

ZAMENJAVA PRVEGA IN DRUGEGA VOJNEGA POSOJILA.

Poštni hranilnični urad objavlja sledeče: Sijajni uspeh petega vojnega posojila in naraščajoče povpraševanje po takih glavničnih vrednostih sta bila finančnemu ministru v povod, da nudi lastnikom prvega in drugega vojnega posojila priložnost, da zamenjajo svoje zakladne listine proti novo izdanim zadolžnicam štiridesetletnega amortizacijskega petega vojnega posojila. V odloku, naslovljenem na poštno-hranilnični urad, so pogoji za izmenjavo določeni sledeče: 1. Sprejemna vrednost za prvo posojilo znaša 98:60 in za drugo vojno posojilo 94:75 za 100 K nominale, dočim so proračunjeni 40letni zakladni listi na 92 K za 100 K nominale. 2. Glede podelitve in plačila vojnega davka za peto vojno posojilo obstoječe ugodnosti je treba uporabljati tudi pri zamenjalnih operacijah. 3. Iz kurzničnih razlik po komadnih obrestih nastali zneski se povrnejo v gotovini, pri čemer so proračunjene komadne obresti z zneskom 92 vinarjev za 100 K nominale prvega vojnega posojila in 96 vinarjev za 100 K nominale drugega vojnega posojila. Zamenjavanje se prične 20. januarja in se konča koncem februarja 1917. Pri prvem vojnem posojilu so bili izdani le kratkoročni zakladni listi in radi tega so tudi osebe in korporacije, ki so dajale prednost trajnemu posojilu, subskribirale te zakladne liste. Od teh lastnikov je pričakovati, da se bodo radi poslužili te izmenjalne priložnosti proti dolgoročnim zakladnim listom.

STRAŠNE ŽRTVE.

Švicarski listi računajo, da je bilo v svetovni vojni dozdaj ubitih 4.600.000, ranjenih 11.200.000 in da je 3.400.000 invalidov. Napoleonove vojne so zahtevale vsak dan 235, vojna l. 1870/71 875, rusko-japonska vojna 292, zdaj pa azteva vojna vsak dan 6336 mrtvih in ranjencev.

OTVORITEV DRŽAVNEGA SVETA NA POLJSKEM IN IZVOLITEV KRONSKEGA MARŠALA IN NJEGOVEGA NAMESTNIKA.

Dne 14. januarja t. l. opoldne so se zbrali v kraljevem gradu člani državnega sveta kakor tudi vladni komisariji obeh okupacijskih oblasti k otvoritveni seji dr-

žavnega sveta. Dalje so bili navzoči zastopniki avstro-ogrskje vojaške uprave in vnanjega ministrstva, zastopniki poljskih legij obeh generalnih gubernij in mnogo drugih veljakov. Generalna guvernerja Beseler in Kuk sta se pripeljala v vozu za galo, spremljana od častne eskorte. General Beseler je imel govor, tekom katerega je izjavil: »S sestankom državnega sveta se izvršuje prvi korak k uresničenju obljub manifesta dne 5. novembra 1916. Mi hočemo nadaljevati vojno do odločilne zmage. Naša zmaga bo tudi vaša zmaga. Naloga državnega sveta je, da ustvari red v državi kot podlago svobodnega narodnega razvoja in sigurnost pridobljene svobode. Prvo sredstvo za to je lastna armada, ki bo dala novemu kraljestvu že vnaprej notranjo jakost in varnost na zunaj.« Nato je govoril generalni guverner, izm. Kuk izražajoč želje avstrijske uprave za delovanje državnega sveta. Kuk je naglašal potrebo ustvaritve lastnih državnih organizacij in močne, dobro organizirane armade. Država, ki hoče obstojati, ne sme biti samo darilo usode. Narod sam mora s trdim naporom in požrtvovalnim delom sodelovati, ako si hoče priboriti državo. Pripravljen mora biti, da se bojuje in krvavi zanj, kajti potem bodo osramočeni upi nasprotnikov, ki ne verujejo v vstajenje Poljske. Na govore obeh guvernerjev je v odgovoril član državnega sveta Niemojowski, ki je izjavil: »Pozvali bomo poljski narod, naj nas podpira v naših težnjah. Od dobrohotnega pospeševanja Nemčije in Avstrije je odvisno v veliki meri realiziranje poljske vlade in deželnega zbora. Sestavitev narodne armade bo poleg dela za organizacijo poljske države naša glavna naloga. Mi smo si svesti zgodovinske misije, ki zahteva razširjenje naših mej na ozemlju, osvobojenem izpod ruskega jarma.« Nato je Beseler v svojem in imenu Kuka proglasil državni svet za otvorjen. Avstro-ogrski vladni komisar je sporazumno z nemškim zaprosil člane državnega sveta, naj se snidejo jutri k prvi seji, na kateri se izvolita kronski maršal in njegov namestnik. Drugi dan se je vršila prva seja državnega sveta v palači Krasinskega. Na tej seji se je izvolil za kronskega maršala Mikulovski, za namestnika pa Pomorski.

OKLIC POLJSKEGA DRŽAVNEGA SVETA POLJSKEMU NARODU.

Začasni državni svet poljski je izdal oklic, v katerem označuje za zgodovinsko nalogo poljskega naroda, da ustvari nanovo meje državi, katere neodvisnost sta izrekli vladarja nemške in avstro-ogrskje države, ter zgradi v obsegu sovražnika iztrganih dežel novo neodvisno domovino. Predno se bo izvolil narodni zastop in prevzel kraj vrhovno oblast, se bo bavil s to nalogo začasni državni svet. Le-ta bo skušal pripraviti čim prej ustanovitev zakonodajnega državnega zbora in ustavo državi, primerno zahtevam sedanjega časa, slonečo na enakopravnosti vseh državljanov. — Potrebna je ustanovitev številne krepke in disciplinirane poljske, armade, ki bo nanovo oživila nekdanjo slavo, ker je armada prvi pogoj, neodvisne države, tvoriteljica in braniteljica mej in ugleda Poljske. Ker še ni mogoča splošna dolžnost, se bodo za sedaj nabirali prostovoljci. Državni svet se bo bavil tudi z organizacijo poljske uprave ter olajšal prehod posameznih delov javne službe. — Važno nalogo vidi v razvoju gospodarske moči ljudstva ter razširjenju duševne in gmotne kulture. Žrtve, bremena in neprilike, ki jih zahte-

va vojna, bo državni svet omilil, kolikor bo mogel. Vendar je pričakovati še nadaljnih žrtev in bremen, da bo mogoče vojno končati srečno za Poljsko. Državni svet bo imel premagati še mnogo težkoč in njegovo delo bo imelo tem več sadov, kolikor bolj ga bo podpiral narod, ker državni svet ni politična organizacija, temveč zastopnik poljske države, vladna korporacija, ki bo veljala enako za vse državljane.

ZASEDENO SOVRAŽNO OZEMLJE.

Wolff poroča: Začetkom leta 1917. smo imeli zasedene sovražne zemlje: V Belgiji 29.000 km², v Franciji 22.310 km², Francozi so imeli zasedene nemške zemlje 900 km². V Rusiji smo imeli zasedenih 280.450 km², v Rumuniji 100.000 km²; Rusi so imeli zasedenih 28.231 km² avstrijske zemlje. V Srbiji so imele zasedene naše čete 55.867 km², v Črnigori 14.180 km², v Albaniji 20.040 km².

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIZ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Šolska mladina v Čemšeniku, 6 K; A. Jezeršek v Križah pri Trziču, 10 K; Vida Drufovčeva, učiteljica na Planini pri Cerknem na Goriškem, 10 K; Anton Cadež, katehet v Ljubljani, 5 K; Vinko Engelman, c. kr. učitelj na C. M. šoli v Trstu, 2 K; učiteljski zbor ljudske šole v Vrdeci, 25 K; ljudska šola v Barkovljah, 33 K; Anton Šeme, c. kr. učitelj na C. M. šoli v Trstu, 2 K; vodstvo ljudske šole v Rojanu, 12 K; IV. c razred deške ljudske šole sv. C. in M. v Trstu, 2 K 52 vin.; tedenske vinarke zbirke na ljubljanskih ljudskih šolah v solnčnem letu 1916, 7815 K 18 vin.; gdč. Fröhlichova v Ljubljani, 30 K; šolsko vodstvo v Zalogu, 9 K; skupaj 7322 K 79 vin.

V zadnji številki izkazanih 228.223 K 97 v. Danesi izkazanih 7.322 » 79 »

Doslej nabranih 235.546 K 76 v.

III. VOJNO POSOJILO.

Jožica Baloh - Šušteršičeva, učiteljica v Sp. Idriji sedaj v Polhovem gradu, 100 K; skupaj 100 K.

Dosedaj izkazanih 278.748 K 69 v. Danes izkazanih 100 » — »

Skupaj III. voj. posojilo 278.848 K 69 v.

V. VOJNO POSOJILO.

Vnanja uršulinska šola v Ljubljani, 200 K; Jožica Baloh-Šušteršičeva, učiteljica v Sp. Idriji sedaj v Polhovem gradu, 300 K; II. mestna deška ljudska šola v Ljubljani, 100 K; vodstvo deške ljudske C. M. šole v Trstu pri Sv. Jakobu, 500 K; potom šolskega vodstva na Colu, 26.000 K; po posredovanju šolskega vodstva v Jarenini na Štajerskem, 128.600 K; I. mestna deška ljudska šola v Ljubljani po posredovanju šolskega vodstva in učiteljskega zbora, 56.307 K; učiteljski zbor slov. ljudske šole na Vrdeci pri Trstu, 3600 K; učiteljski zbor mestne ljudske šole v Sv. Križu pri Trstu, 3000 K; učiteljski zbor slov. mestne šole v Rojanu, 2500 K; učiteljski zbor ljudske in meščanske šole v ulici Giulia, 1750 K; učiteljski zbor slov. mestne ljudske šole v Skednju pri Trstu, 1200 K; učiteljski zbor mestne ljudske šole na Katinari pri Trstu, 900 K; učiteljski zbor slov. mestne ljudske šole v Barkovljah, 8000 K; učiteljski zbor mestne ljudske šole v Bazovici, 500 K; učiteljski zbor mestne ljudske šole v Trebčah, 500 K; učiteljski zbor slovenske-

ga otroškega vrtca na Vrdeci, 250 K; dekleška ljudska šola C. M. D. na Acquedottu, 500 K; skupaj 234.807 K.

V zadnji številki izkazanih 58.000 K Danes izkazanih 234.807 »

Skupaj V. vojno posojilo 292.807 K

SREDNJE ŠOLE.

Josip Sušnik, dijak v Ljubljani, 200 K; skupaj 200 K.

Doslej izkazanih 45.854 K 11 v. Danes izkazanih 200 » — »

Skupaj 46.054 K 11 v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovarišu«: Za »Rdeči križ« itd. 235.546 K 76 v. III. vojno posojilo 278.848 » 69 » IV. vojno posojilo 2.759.338 » — » V. vojno posojilo 292.807 » — » Srednje šole 46.054 » 11 »

Končna vsota 3.612.594 K 56 v.

Engelbert Gangl.

K literarni 25letnici našega Gangla je napisal dr. J. Š. v zadnji 6. številki »Potnik« leta 1916 to-le lepo razpravo:

Petindvajsetletnica v vzvišeni službi za narodovo prosveto vzbujala čustva odkrite hvalečnosti v srcu vseh, ki so deležni uspehov tega idealnega dela. In Engelbert Gangl se pri tej priliki lahko z radostjo ozira na bogato žetev svojega truda, posvečenega predvsem slovenski mladini, stanovski organizaciji in našem leposlovju.

Prvim Ganglovim pesnitvam je kumoval Jos. Cimperman, »bogati siromak«, ki nam je vzgajal pesniške talente izza polpretekle dobe. Hvaležni učenec je postal svojemu blagemu učitelju v literarni črtici »Pozabljen pesnik«*) dostojen spomenik. Leta 1891 je v novemberski številki Ljubljanskega Zvona stopil Gangl, tedaj četrtoletnik ljubljanskega učiteljskega, prvič pred slovensko publiko. V naslednjih letih so se množili pesniški prispevki »Rastislava«, obzorje se mu širi, oblika postaja dovršenjša. Elegantno zbirko »Iz luči in teme« (1897) je kritika simpatično pozdravila. F. S. Finžgar jo je v »Dom in svet« priporočil »z lalčkim srcem slovenskemu občinstvu«, pesniku pa je zaklical: »Vztrajno naprej!« Poleg »Zvona« je pridno zalagal tudi »Dom in svet«, dokler mu je bil urednik dr. Fr. Lampé. V njem je pod zaglavjem »Na Gorenjskem« združil 23 lirskih pesmi (1896), iz katerih žari ljubezen do prirode. Temu ciklu so sledile »Arabeske«, 22 pesmi različnih motivov (1897, 1898), črtica »Moj prijatelj« in življenjepis slov. glasbenika Ant. Nedveda (1898). Njegove pesmi je tudi rada objavljala bivša »Slovenka«. — Kar mu je naklonila Muza v zrelejši, moški dobi, to se zrcali iz njegove obsežne zbirke »Moje obzorje« (1914); njega žarišče tvorijo globoko zasnovane, obširne sonate. »Zvonov« kritik A. Debeljak pravi: »Kot posrečene smatram vse one pesnitve, kjer poet opeva trud in trpljenje delavskih slojev. Z neobuzdano silo bruhajo te drastične družabne obtožnice: brez medlih in plehkih podob so ti izlivi bujne in burne domišljije izmed takih, ki so zmožni dovezetnega čitalca obsesti, zalezovati, preganjati...« (Ljubljanski Zvon, 1914, 384).

Prezreti ne smemo Ganglovih zaslug za našo dramatsko književnost. V sezonah 1898—1900 je pisal za »Slovenski Narod« poročila o slovenskih gledaliških predstavah ter o koncertih »Glasbene Matice«. V tistih letih je tudi priobčil več člankov o slovenskem gledališču v »Edinosti«. Dramatičnemu društvu je poslovenil več dram, med njimi Egmonta, in oper (Prenočišče v Granadi, Afričanka, Puščavnikov zvonček). Dne 14. in 15. novembra 1896 so pri koncertu »Glasbene Matice« predstavljali njegove »Materine sanje«, dramatsko sliko v enajstih prizorih, ki jo je napisal za šolsko družbo sv. Cirila in Metode. V arhivu Dramatičnega društva leži zakopana Ganglova dramatičnacija »Krst pri Savici«, ki so jo uprizorili na ljubljanskem odru ob stoletnici Prešernovega rojstva. Dramatski ciklus »Dolina solz« je s trodejanjo »Katko Poljakovo« in s »Sinom« vred preveden na češčino in hrvaščino ter čaka uprizoritve v Pragi in Zagrebu. Pri nas so »Sina« že nešteto krat igrali, s »Sadom greha« pa so se upali nastopiti doslej le še ameriški Slovenci v Čikagi.

Z Ganglovim imenom je najtesneje združena naša mladinska književnost v

*) Sedmo izvestje mestne višje realke v Idriji, 1908, str. 30—45.

Naš „Zvonček“.

V 12. številki letnika 1916 našega mladinskega lista »Zvonček« je napisalo uredništvo in upravnštvo te-le lepe besede:

Ob sklepu sedemnajstega letnika.

Predvsem prosimo vse prijatelje slovenske mladine, naj porabijo bližnje dneve v to, da poskrbe za pomnoženje številne plačujočih naših naročnikov. Vojna je tudi naš ljubi »Zvonček« hudo udarila. Po Primorskem so odpadli skoro vsi naši naročniki, tiskarski stroški so se povečali, papir se je silno podražil, nabava klišejev je v ceni mogočno poskočila. Letos smo spriča upadka naročnine in spriča povišanja vseh izdatkov komaj vzdrževali; prihodnje leto pa bomo mogli vzdržati le, ako nadomeste naši prijatelji to, kar nam je vojna vzela na dohodkih, oziroma povzročila na novih stroških. Vsak sedanjih naših naročnikov naj nam pridobi po enega novega naročnika; tisti pa, ki so imovitejši, naj iz ljubezni do slovenske mladine naročnini, ki znaša letnih 6 K, pri-

maknejo kakšno krono, da ohranimo mladini to, kar smo zanj pred 17. leti ustanovili in ji vkljub vsem težavam do danes zvesto ohranili! Upamo, da ne prosimo zaman! Pojdite vsi takoj na delo, pa bodo do novega letnika »Zvočkove« gmotne razmere zopet ugodne.

Pavel Flerè nam je že pred letom poslal »Slike iz živalstva«, ki jih pa zaradi obilice drugega blaga nismo mogli v tem letniku porabiti. S priobčevanjem teh »Slik iz živalstva« začnemo v prihodnjem letu.

Stric Tine nas je razveselil s spisom »Čudovite živali iz pradavnih in današnjih dni«, ki nam jih kaže v besedi in podobi. Tudi s tem spisom razveselimo svoje bralce v bodočem letniku. — Fleretov je strica Tineta spis se medsebojno dopolnjujeta, ne da bi pisatelj vedela eden za delo drugega. Oba spisa sta nekaj posebnega, česar v slovenski književnosti še nimamo. »Zvonček« se bo lahko ponasjal z obema spisoma.

Od rokopisa o Bobu in Tediju, ki sta s svojimi burkami, zapletki in doživljaji zbužala letos toliko srčnega veselja, imamo še XIV., XV. in XVI. poglavje, ki jih

objavimo prihodnje leto. Pisatelju dr. Sorliju je »Zvonček« hvaležen za ta prispevek in upa, da ga tudi v bodoče ne pozabi.

Strica Pavla znameniti spis »Z delom se učimo!« ima obdelan razgovor o živilih, ki ga zaključimo prihodnje leto.

Pripovedne spise, pesmi in slike so nam poslali že dosedanja naši sodruzniki, dobili pa smo tudi od nadebudnih začetnikov dokaj lepega blaga.

Z najrazličnejšim, velezanimivim gradivom smo torej dobro založeni. Treba je samo, da nam da slovenska javnost na razpolago tistih gmotnih sredstev, ki omogočijo izvedbo naših načrtov. Po vojni pridejo tudi »Zvončku« boljši časi; samo sedaj ne smemo omagati. Zato se z zgoranjo prošnjo še enkrat obračamo do vseh, ki jim je izobrazba slovenske mladine na srcu!

Uredništvo in upravnštvo.

Tem vzpodbujajočim besedam nima drugoga dodati, nego da izrazimo trdno upanje, da slovenska javnost ne bo pustila, da bi omagal in utihnil »Zvonček« v hrušču sedanje vojne.